

Окрім того, критика надто спрощеного лінійного ранжування окремих вмінь успішних працівників і беззастережного приписування у прогнозі на 2020 рік вмінню КМ саме другого місця у загальному переліку зовсім не виключає того, що воно дійсно знаходитиметься серед найбільш затребуваних. Справді, за даними доповіді «Майбутнє різновидів праці...» воно буде у перших п'ятірках у семи з дев'яти розглянутих секторів індустрії, в тому числі в одному секторі – на першому місці, у трьох – на другому, у двох – на третьому, в одному – на четвертому. Для порівняння: вміння розв'язувати складні проблеми у перших п'ятірках найбільш значущих вмінь даних секторів індустрії згадується лише шість разів, хоча у п'ятьох з них – на першому місці, у одній – на третьому; креативність згадується у складі трьох п'ятірок, по одному разу на першому, четвертому і п'ятому місцях.

Отже, навчання КМ у складі «серцевинних вмінь» успішних працівників, включаючи працівників правоохоронних органів, дійсно відповідає викликам ХХІ століття, тому його підтримка мусить бути справою не тільки передових педагогів чи демократично налаштованих політиків, а й загалу далекоглядних керівників та відповідальних громадян сучасних цивілізованих країн.

Одержано 07.11.2017

УДК 371.132:371.125

Олена Іванівна ФЕДОРЕНКО,

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4948-9524>*

ЗМІСТ І ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД 20–40-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ

Підготовка перших правоохоронців до професійної діяльності була розпочата у 1917 році у Харкові і відбувалася на нетривалих курсах, на які набирали чоловіків молодого віку, що не мали проблем із здоров'ям, навчених грамоті; перевага надавалася тим, які мали досвід військової служби. У той час в Україні не існувало спеціальних навчальних закладів, в яких би здійснювали загальну професійну підготовку правоохоронців (міліціонерів), не було і розвинутої системи підготовки майбутніх працівників міліції до роботи з дітьми (неповнолітніми).

У квітні 1921 року Постановою Ради Народних Комісарів УРСР «Про поповнення і забезпечення міліції» у Харкові були створені Курси червоних міліціонерів. Термін навчання складав 6 тижнів, їх мета – «надати добру військову (теоретичну та стройову) підготовку для захисту інтересів трудящих (міста і села) та Радянської влади» [1, с. 467].

Одночасно при Головному управлінні міліції УСРС створюється постійна комісія по розробці Статуту міліції, навчальних планів і програм підготовки особового складу. На першому засіданні 11 листопада 1921 р. було ухвалено рішення про створення трьох типів шкіл [1]. Перший тип – школа, яка випускає старших міліціонерів та агентів карного розшуку. Другий тип – школа для підготовки працівників міліції підвищеної порівняно до першого типу кваліфікації. При їх створенні – керуватися обласним принципом. Третій тип – школа підготовки працівників вищої кваліфікації, яка буде називатися Курси старшого Комскладу Міліції УРСР.

У травні 1922 року у м. Харкові відкривають школу третього типу, а саме, Курси старшого Комскладу Міліції УРСР, на яких готують керівників підрозділів міліції.

1 квітня 1925 року Постановою Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету й Ради Народних Комісарів УРСР у м. Харкові відкрито школу другого типу – Всеукраїнську школу командного складу міліції й кримінального розшуку.

Згідно розділу I п. 1 Положення про Всеукраїнську школу командного складу міліції й кримінального розшуку метою її створення є «так загальноосвітнє, як і спеціально-міліцейсько-розшукова підготовка кваліфікованого командного складу Міліції й Кримінального Розшуку».

Термін навчання в школі 12 місяців, з них 1 місяць – практична праця. У п. 2 зазначено, що «школа входить у склад Народного комісаріату Внутрішніх справ і знаходиться при Відділі Міліції й Розшуку УРСР» [1, с. 474].

У розділі IV п. 26 Положення зазначається, що «школа поділяється на дві класи: а) молодшу загальноосвітню; б) старшу – спеціальну. Спеціальну класу поділяється на відділки: для підготовки працівників зовнішньої міліції і для підготовки працівників Кримінального Розшуку» [1, с. 475].

Слід підкреслити, що зміст навчання у молодшому загальноосвітньому класі (4,5 місяці) мав два цикли: 1) загальноосвітньо-політичний (українська та російська мови, математика, географія, природознавство, гігієна та надання першої допомоги, суспільствознавство); 2) військовий (тактика, топографія, стрількова справа, бокс, джиу-джитсу, військова підготовка). Спеціальний клас навчання (6 місяців) мав три цикли: 1) суспільноосвітньо-політичний (українська мова, суспільствознавство та методика політпросвітки); 2) міліцейсько-правовий цикл – адміністративно-міліцейська справа, кримінальна техніка і тактика, судова медицини, кримінальне право, кримінальний процес, загальна теорія права і держави, короткий огляд цивільного та земельного права; 3) військовий цикл – тактика малих загонів та військова техніка, топографія, стрількова справа, бокс, джиу-джитсу, військова підготовка) [1, с. 477].

Як бачимо, поряд із створенням різних типів закладів для утримання підлітків з різними відхиленнями в поведінці та залученням до роботи з ними працівників міліції, їх підготовка у школах міліції здебільшого має загальноосвітню, військову та політичну спрямованість, без урахування специфіки професійної діяльності та спеціалізації.

Пізніше, у 1928 році на Колегії НКВС УСРР такий стан підготовки міліціонерів визнають незадовільним, визнаючи «загальний перегиб у бік муштрової підготовки за рахунок міліційно-розшукової», а також «викладання дисциплін, в яких зовсім немає потреб для майбутнього працівника міліції та занадто великий відсоток військових дисциплін» [2, с. 342].

У зв'язку з цим розроблений новий навчальний план, в якому здійснено перерозподіл викладання навчальних дисциплін. А саме, на протязі першого півріччя вивчатимуться загальноосвітні та частково спеціальні дисципліни, а на старшому, навпаки, головним чином спеціальні дисципліни і лише деяка частина предметів загальноосвітнього і політичного циклів. Хоча загальна кількість годин в проекті нового навчального плану не змінюється (48 % годин – спеціальні дисципліни, 37 % – загальноосвітні, 10 % – військові, 5 % – практика) [2, с. 343].

Слід підкреслити, що в цей період підготовка працівників міліції всіх підрозділів здійснювалась за єдиним навчальним планом, затвердженим Колегією НКВС УСРР. Виключення становила підготовка працівників вищої кваліфікації, а саме, командного складу НКВС, де більше уваги приділяли вивченню дисциплін політичного циклу.

Не зважаючи на те, що в навчальних закладах не здійснювалась підготовка працівників міліції до виховної, профілактичної та ін. роботи з дітьми (неповнолітніми), фахівців даного профілю активно залучають до вирішення проблем з безпритульністю, бездоглядністю та боротьбою із правопорушеннями дітей та підлітків.

Зокрема, видаються постанови, накази та інструкції різного законодавчого рівня та юридичної підпорядкованості, в яких підкреслюється необхідність залучення працівників міліції до роботи з безпритульними, бездоглядними, а також тими неповнолітніми, які вчинили злочин. Такими документами є Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів УСРР «Про заходи боротьби з дитячою безпритульністю в УСРР» від 23 листопада 1927 р., Наказ робітничо-селянської міліції Української СРР № 114 від 1 липня 1928 р., «Інструкція про порядок тримання неолітків у камерах для затриманих при органах робітничо-селянської міліції УСРР» від 16 січня 1928 р., Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів УСРР «Про комісії у справах неповнолітніх» від 25 березня 1931 року, Наказ НКВД СРСР «Про порядок затримання та подальшого направлення бездоглядних та безпритульних дітей» № 071 від 7 червня 1935 року та ін. [2, с. 315–320].

Також протягом 1928-1940 рр. постановами ЦК КП(б)У збільшується кількість навчальних закладів, в яких готують працівників міліції. В різних містах та областях України (Києві, Харкові, Дніпропетровську, Сумах, Запоріжжі, Кіровограді, Чернігові, Житомирі та ін.) відкриваються міжрайонні школи молодшого складу міліції (вересень 1930 р.), школи робітничо-селянської міліції, курси рядового складу робітничо-селянської міліції (вересень 1932 р.), у м. Києві засновано Вищу школу НКВС (квітень 1939 р.), Міжрайонні школи НКВС (липень 1940 р.).

Узагальнюючи вище викладене слід зазначити, що підготовка фахівців міліції була спрямована переважно на розкриття різних видів злочинів, виявлення та знищення класових ворогів, припинення правопорушень, бездоглядності та безпритульності дітей і підлітків шляхом їх ізоляції у колектори, колонії, реформаторіуми, трудові комуни та ін. з метою перевиховання.

Список бібліографічних посилань

1. Михайленко П. П., Кондратьєв Я. Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах : у 3 т. Т. 2. 1926–1945. Київ : Генеза, 1998. 412 с.
2. Михайленко П. П., Кондратьєв Я. Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах : у 3 т. Т. 3. 1946–1990. Київ : Генеза, 2000. 616 с.

Одержано 08.11.2017

УДК 343.102 :343.985(477)

Дмитро Олегович ХАМАТОВ,

аспірант заочної форми навчання докторантури та аспірантури
Одеського державного університету внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З МЕТОЮ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕНЬ У СУДІ

Вирішення судом на стадії судового розгляду таких завдань, як забезпечення необхідних засобів доказування, визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, порядку їх дослідження та безпосереднє дослідження доказів за участі сторін, вимагає подолання в разі необхідності протидії здійсненню правосуддя та ефективного забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у судовому розгляді. Використання можливостей оперативно-розшукової діяльності з метою подолання протидії судовому розгляду ґрунтується на положеннях чинних нормативно-правових актів. У першу чергу, це *Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень*, що затверджена наказом МВС України № 700 від 14 серпня 2012 року [1]. Положення п. 14.2 цієї Інструкції [1, п. 14.2] покладають на начальника оперативного підрозділу (працівники якого виконували письмові доручення слідчого під час досудового розслідування) наступні обов'язки, що виконуються саме на стадії судового розгляду кримінальних проваджень:

- здійснювати необхідні заходи щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві;
- з'ясувати наявність фактів тиску на учасників судового розгляду, реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу чи майну;
- встановлювати причини зміни показань свідками чи потерпілими;
- організувати протидію незаконним проявам відносно учасників судового розгляду;
- за дорученням начальника слідчого підрозділу, до якого надійшла ухвала суду про оголошення розшуку обвинуваченого для організації виконання, в установленому законодавством порядку заводити відповідну оперативно-розшукову справу та здійснювати розшукові заходи з метою встановлення місцеперебування обвинуваченого;
- на підставі письмового доручення слідчого організувати участь співробітників оперативного підрозділу в певних слідчих (розшукових) діях, які проводяться на підставі ухвали суду.

Покладання зазначених вище обов'язків на відповідні оперативні підрозділи не є наслідком зміни кримінального процесуального законодавства України. Ці завдання традиційно виконуються працівниками відповідних оперативних підрозділів. Попередня *Інструкція з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами ОВС України на стадіях документування злочинних дій, реалізації оперативних матеріалів, розслідування кримінальної справи та її розгляду в суді*, що була затверджена наказом МВС України № 777 від 7 вересня 2005 року (втратила чинність) також передбачала виконання подібних завдань відповідними оперативними підрозділами під час розгляду кримінальної справи в суді: